

**PANDEMİ DÖNEMİNDE İLKOKUL PROGRAMLARININ UYARLANMASI:
ÖĞRENCİLERİN, ÖĞRETMENLERİN, YÖNETİCİLERİN VE STK'LARIN
ÖNCELİKLER VE ZORLUKLARA İLİŞKİN BAKIŞ AÇILARI¹**

**ADAPTATION OF PRIMARY SCHOOL PROGRAMS DURING THE PANDEMIC
PERIOD: PERSPECTIVES OF STUDENTS, TEACHERS, ADMINISTRATORS, AND
NGOs ON PRIORITIES AND CHALLENGES**

Dr. Mehmet ESİT²

Prof. Dr. Hasan ŞEKER³

Öz

Örgün eğitime ara verilmesinin, eğitim sistemi üzerinde doğrudan etkileri ve sonuçları olmuştur. Araştırmada salgın sürecinde ilkökul programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken önceliklerin ve varsa yaşanan güçlüklerin neler olduğu amaçlanmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 457 3. ve 4. Sınıf öğrencisi, 42 öğretmen 14 yönetici ve 9 STK temsilcisi oluşturmaktadır. Toplanan veriler SPSS ve MAXQDA programıyla analiz edilmiştir. Öğretmenlerin öğrenme süreciyle ilgili öğrencilere ulaşma ve geribildirimler verme çabası içerisinde olduğu araştırma bulguları arasındadır. Öğretmen ve öğrenciler öğrencilerin başarılarının salgın öncesine göre daha yetersiz bulunmaktadır. Öğrenme kayıplarının giderilmesi, fiziksel donanım, sosyalleşme, sınıftaki öğretim, uygulamalı dersler, okuldaki eğitim ve akademik dersler temalarında öğrencilerin beklentileri olduğu görülmektedir. Salgın sürecinin kesintiye uğraması ve sonrasında okulların yüz yüze eğitime açıldığı dönemde öğrenciler okullarında en çok sosyal aktiviteli etkinliklere, teneffüs ve spor etkinliklerine daha fazla yer verilmesini talep etmektedir. Okul yöneticileri salgın sürecinde okullarda özel bir gereksinimi olan veya özel destek alan öğrencilerinin daha fazla yardıma ihtiyaç duyduğu görüşündedir.

Anahtar kelimeler: *Pandemi Etkisi, Pandemi Döneminde Eğitim, Özel İhtiyaçlar, Öğretmenlerin Öncelikleri, STK Temsilcileri*

¹ Bu çalışma 1.yazarın tamamladığı doktora tezinin bulgularına dayanmaktadır.

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, mehmetesit48@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5564-782X

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, hseker@mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8506-1296
correspondence: email: hseker@mu.edu.tr

Abstract

The suspension of formal education had a direct impact on and consequences for the education system. The current study examined the priorities focused on when making arrangements for adapting the primary school curriculums during the pandemic, according to the opinions of students, teachers, school administrators and NGO representatives. The study employed a mixed method. The participants of the study are 57 third and fourth grade students, 42 teachers, 14 administrators and 9 NGO representatives. The collected data were analyzed by using the SPSS and MAXQDA programs. Among the findings of the study is that teachers generally made efforts to have contact with students and give feedback about the learning process. According to the opinions of the teachers and students, student achievement is considered less satisfactory compared to the period before the pandemic. Students' expectations were observed to be gathered under the themes of addressing learning losses, physical facilities, socialization, classroom instruction, practical lessons, in-school education and academic courses. When the pandemic ends and schools reopen for face-to-face education, the things most demanded by students are social activities, breaks and sports events in their schools. In the study, it was also examined what the priorities of teachers, school administrators and NGO representatives. The school administrators are of the opinion that students with special needs or receiving special support in schools needed more help during the pandemic.

Keywords: *Pandemic Impact, Post-Pandemic Education, Special Needs, Teachers' Priorities, NGO Representatives*

Extended Abstract

The suspension of formal education had a direct impact on and consequences for the education system. The most important goal of all stakeholders should be to reduce the negative effects that students may face during the pandemic. In this regard, the current study examined the priorities focused on when making arrangements for adapting the primary school curriculums during the pandemic, according to the opinions of students, teachers, school administrators and NGO representatives. The study employed the convergent parallel design, one of the mixed methods. The participants of the study are 57 third and fourth grade students, 42 teachers, 14 administrators and 9 NGO representatives. In the quantitative dimension of the study, a questionnaire was administered to the students, teachers, school administrators and NGO representatives, and open-ended questions were asked to the students, teachers, school administrators and NGO representatives in the qualitative dimension of the study. Interviews were also conducted with the teachers and the collected data were analyzed using the SPSS and MAXQDA programs. Students in general stated that teachers made efforts to have contact with students and give feedback about the learning process. About a third of students stated that student achievement would be better if schools were not closed during the pandemic. Students' expectations were observed to be gathered under the themes of addressing learning losses, physical facilities, socialization, classroom instruction, practical lessons, in-school education and academic courses. The teachers were also of the opinion that the grades students received during the pandemic were generally lower than those taken before the pandemic, that the students' conditions after the pandemic were inadequate, that students' academic achievement could have been better if the pandemic had not occurred, and that students' academic

achievement could have increased more if schools had not been closed. These opinions of the teachers are similar to the opinions of the students. The teachers stated that, compared to the period before the pandemic, distance education was insufficient in terms of supporting students' academic performance. They also noted that students struggled with numerical subjects in distance education, inclusion students fell behind in their lessons, and face-to-face education would have had a more positive impact on student achievement. According to the teachers, identifying students who do not have internet access when schools are physically closed, planning how to achieve the outcomes, and controlling students should be the main priorities. The administrators believe that students with disabilities or those receiving special support need more help during the pandemic. The school administrators are also of the opinion that students with special needs or receiving special support in schools needed more help during the pandemic. Identifying students who do not have access to schools during the pandemic, controlling students and determining their needs, and collaborating with colleagues to achieve the objectives are the top priorities of the administrators. The NGO representatives stated that they see identifying students who do not have access when schools suspend face-to-face education, making schools ready for education and training, supporting unsuccessful students, checking all students and ensuring that they achieve their goals as important priorities.

Giriş

Bilindiği gibi Covid-19 salgın süreci beklenmedik bir şekilde tüm dünyayı ve ülkemizi çok kısa bir sürede etkisi altına alarak olumsuz sonuçlara neden olmuştur. Salgın; ekonomi, sağlık, spor, kültür alanında olumsuz etkilere neden olduğu gibi eğitim alanını da olumsuz etkilemiştir. Özellikle örgün eğitime ara verilmesi ile hem dünyadaki diğer ülkelerde hem de Türkiye'de eğitim sistemine doğrudan bir etkisi ve sonucu söz konusu olmuştur. UNESCO (2020)'nin verilerine göre salgınla birlikte dünya üzerinde yaklaşık 1,6 milyar, Türkiye'de 25 milyon öğrencinin eğitimi kesintiye uğramıştır. EBSAM (2021) tarafından yapılan çalışmada salgın sürecinde okulların kapalı olduğu dönemde öğretmenlerin yarısından az fazlası (%52) her gün ders yaptığını, %31'i ise haftada birkaç gün ders yaptığını, %5'i ise haftada bir gün ve %3'ü ise birkaç haftada bir gün ders yaptığını ve %9'u ise canlı-senkron ders yapmadığını ifade etmişlerdir. Salgın süreci eğitim sistemini doğrudan ve dolaylı olarak birçok şekilde etkilediğinden, eğitimde sürekliliği her koşulda sağlamak için köklü reformlara ve stratejik planlamaya ihtiyaç olduğu görülmüştür (Bozkurt, 2020). Covid-19 salgın sürecini program değerlendirme anlamında bir fırsata dönüştürmek mümkündür. UNESCO (2025)'nin "COVID-19 okul kapanmalarından iyileşmeye" raporunda çoğu okulun COVID-19 pandemisinin tarihi kesintisinden sonra yeniden açıldığını, ancak eğitim hala toparlanma sürecinde olduğu, dünya çapında 1.6 milyardan fazla öğrenci ve gencin, özellikle en hassas grupların, süreçten daha fazla etkilediği belirtilmektedir. UNESCO 2030 eğitim gündemi, eğitim bakanlıkları, kamu ve özel ortaklar ve sivil toplum arasındaki işbirliğini teşvik ederek tüm çocuklar ve gençler için yaşam boyu öğrenmeyi sağlamaya odaklanmıştır. Gelecekteki olası krizlerin ardından sürdürülebilir bir iyileşme sağlama amacıyla, eğitimin herkesi kapsayacak biçimde kamu hizmeti olarak görülmesi amaçlanmaktadır.

Covid-19 salgınında kapalı kalan okullar öğrenme kayıplarına yol açmış, öğrenme faaliyetlerine ayrılan zaman ve motivasyonda önemli bir düşüş olduğu (Conto, Akseer, Dreesen, Kamei, Mizunoya ve Rigole, 2020; Durgaç, 2023), öğrenme kayıplarının yaşandığı (Ahıska, Yörük ve Doğan, 2023) görülmüştür. Ayrıca temel okuma becerileri arasında öğrencinin öğrenim gördüğü yaşa, ülkeler/bölgelere göre, okul sistemlerindeki yüksek

heterojenlik nedeniyle de farklı artışlar tespit edilmiştir. Bir diğer çalışmada COVID-19'un sınırlı eğitimsel fırsatları, ilgi kaybı ve sınırlı öğrenme aktiviteleri gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır (Onyema, Eucheria, Obafemi, Sen, Atonye, Sharma, Alsayed, 2020). Okulların kapanması ile yaşanan olumsuzluklar sadece akademik yaşantılarla sınırlı kalmayıp, gençlerin ve çocukların temel sosyal iletişimlerden ve sosyalleşmelerden de mahrum kalmasına yol açmıştır (Onyema ve diğerleri 2020).

Salgın sürecinde Türkiye’de bir anda uzaktan eğitim ile öğretme-öğrenme etkinliklerine devam edilmesi bazı avantajları görülse de (Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin, 2020), bazı öğrenme kayıpları, iletişim, ilgi ve motivasyon düşüşlerine de neden olmuştur (Baz, 2021; Günbaş ve Gözüküçük, 2020; Erol, 2023; Bildirir, 2022; Çınar, Çınaroğlu ve Ülker, 2023; Betthäuser, Mortensen ve Engzell, 2023). Ayrıca salgın sürecinde eğitim ve öğretime uzaktan eğitimle devam edildiğinden öğrencilerin uzaktan eğitimle ilgili algıları da etkilenmiştir. Eroğlu ve Kalaycı (2020) Covid-19 sürecinde eğitim uygulamalarında hem öğretim hem de değerlendirme sürecinde birtakım yetersizliklere vurgu yapmaktadır. Bu bulgularla birlikte (Bozkurt, 2020) çalışmasında yalnızlık duygusu, yapaylık, sosyalleşme, dışsal motivasyon, izolasyon, iletişimsizlik, psikolojik uzaklık, kalite, eşitsizlik, anıdalık ve duyuşsal yakınlık temaları ile ilgili metaforlar tespit edilmiştir.

COVID-19 salgını nedeniyle uzaktan eğitime geçiş, öğretmenlerin sürekli olarak bilgi teknolojisi kullanımına hazır olmaları gerektiğini göstermiştir. Öğrencilerin derslerle arasında köprü görevi gören öğretmenler, ani ve beklenmedik bir salgın karşısında normalden farklı sorumluluklar üstlenmek zorunda kalmıştır. Salgın kısıtlamaları nedeniyle yüz yüze dersler yerine uzaktan eğitimde çeşitli yetenekler ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin öğrencinin gelişimine açık olması, teknolojiyi kullanması, iletişimi daha etkin kullanması, öğrenme sürecini kolaylaştırması ve çeşitli dijital öğrenme becerilerine sahip olması beklenmektedir (Ally, 2019; Özcan ve Saraç, 2020). Öğretmenler, Covid-19 nedeniyle içerikleri dijital ortamda hazırlayıp öğrencilere sunmak zorunda kalmıştır. Alışılmadık öğrenme ortamlarının kendi zorlukları ve sınırlamaları vardır. Öğretmenlerin bu sınırlamaları aşmak ve salgın döneminde mümkün olduğu kadar verimli bir şekilde ders vermeye devam etmek için ekstra çaba göstermeleri gerekmektedir. Bu süreçte karşılaşılan zorluklar ve kısıtlamalar; internet sorunları, teknoloji altyapısı, bilgisayar becerileri, uzaktan eğitime karşı tutumlar, teknoloji ürünlerine sahip olma, salgından kaynaklanan korkular vb. alanlarda ifade edilebilir.

Gelişmiş bir toplum ve başarılı bir eğitim için, öğretmenler bilgi çağındaki gelişmeleri takip etmelidir ve öğrencilerinin öğrenmelerine katkıda bulunmak için teknolojiyi kullanmalıdır. Öğretmenlerin profesyonel yaşamları boyunca teknolojik pedagojik alan bilgileri sürekli olarak geliştirmeleri gereken bir yetenektir. Çevrimiçi eğitim içeriğinin öğrenme modellerine uygun olarak geliştirilmesi ve çeşitli öğrenen gruplarına hitap etmesi gerekmektedir. Sınıftaki "öğretmen" rolü, çevrimiçi öğrenmede "yol gösterici ve kolaylaştırıcı" rolüne geçer. Öğretmenler, öğrencilerin derse aktif katılmalarını ve kendi öğrenme sorumluluklarını üstlenmelerini sağlamalıdır (Telli ve Altun, 2020).

OECD (2020) tarafından yayınlanan “Eğitimin Geleceği ile İlgili OECD Senaryoları (The OECD Scenarios for the Future of Schooling) raporunda, gelecekteki eğitim senaryoları ortaya konmuştur. Bu raporda okulların misyonunun değişeceğine, kitlesel öğretimin yerine bireyselleştirilmiş öğretimin önem kazanacağına, eğitim ve öğretimin paydaşlarının artacağına, formal ve informal eğitim arasındaki farkın azalacağına vurgu yapılmıştır.

Türkiye’de Covid-19 sürecinde EBA altyapısını güçlendirme, öğrencilere 8 GB'a kadar ücretsiz internet erişimi, 8. ve 12. sınıf öğrencileri için kurslar (MEB, EBA aracılığıyla Liselere Giriş Sınavı (LGS) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) için "canlı kurs" hizmeti sağlamıştır), 8. sınıf programına dayalı olarak hazırlanan LGS, salgının getirdiği zorluklar ve

uzaktan eğitime erişimde yaşanabilecek eşitsizlikler nedeniyle 8. sınıf birinci dönem konuları ile sınırlandırılması (MEB, 2020) gibi bazı örnek olumlu girişimler olmasına karşın Covid-19 salgın süreci beklenmedik bir şekilde tüm dünyayı ve Türkiye'yi çok kısa bir sürede etkisi altına alarak olumsuz sonuçlara neden olmuştur. Özellikle örgün eğitime ara verilmesi ile eğitim sistemine doğrudan bir etkisi ve sonuçları söz konusu olmuştur. Eğitim sistemimizdeki ilkökuller de bundan etkilenmiştir. Sosyal ve bilişsel açıdan bakıldığında okuldan uzak kalınan süre öğrencilerin aleyhine işlemektedir. Bu dönemde öğretimi sürekli kılmak, öğrenme kayıplarını en aza indirmek ve öğrencilerin iyi oluşlarını sağlamak her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. Olağanüstü sayılabilecek böyle bir dönemin öğrencilere yönelik olumsuz etkilerini olabildiğince azaltmak, tüm paydaşların en önemli amacı olmalıdır.

Salgın gibi durumlara karşın nasıl daha iyi hazırlık içerisinde olunacağı paydaş görüşlerine göre (ilkokulda görev yapan öğretmenler, okul yöneticileri, öğrenciler, veliler ve STK (sendika, belediye, ticaret ve sanayi odası) analiz edilmesi bu çalışmada amaçlanmıştır. İlköğretim programlarının geleceği için öngörülen senaryoların belirlenmesi, kapsamlı ve kapsayıcı olarak eğitim ve öğrenme boşluklarının kapatılabilmesi konusunda araştırma yapılmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışmanın literatüre katkı sağlanması, eğitim-öğretim faaliyetlerine ve program düzenlemelerine destek verilmesi de çalışmada amaçlanmaktadır.

Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenci görüşlerine göre salgın sürecinde ilkökuller programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler ve güçlükler nelerdir?
2. Öğretmen görüşlerine göre salgın sürecinde ilkökuller programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler ve güçlükler nelerdir?
3. Yönetici görüşlerine göre salgın sürecinde ilkökuller programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler ve güçlükler nelerdir?
4. STK'lara göre salgın sürecinde ilkökuller programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler ve güçlükler nelerdir?

Yöntem

Bu çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın deseni olarak da yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Eşzamanlı yaklaşım olarak adlandırılan yakınsak-paralel yaklaşım, nicel ve nitel verilerin eşzamanlı olarak toplanmasını içerir (Creswell, 2013). Bu yaklaşımda, araştırmacılar hem nicel hem de nitel verilere aynı anda odaklanır ve bu verileri aynı zamanda toplarlar. Araştırmacılar, bu tek fazlı tasarımı kullanarak nicel ve nitel verileri eşzamanlı olarak işleyerek fenomeni daha iyi anlama fırsatına sahip olurlar (Edmonds ve Kennedy, 2020). Araştırmanın nicel boyutunda öğrencilere, öğretmenlere, okul yöneticilerine ve STK'lara anket uygulanmış, toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilerek nicel bulgular ortaya konulmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda öğrencilere, öğretmenlere, okul yöneticilerine ve STK'lara anketlerde açık uçlu sorular sorulmuştur. Öğretmenlerle ayrıca görüşmeler yapılmış, toplanan veriler MAXQDA programıyla analiz edilerek nitel bulgular ortaya konulmuştur. Daha sonra araştırmanın alt problemleriyle bağlantılı olarak nicel ve nitel bulgular birleştirilerek yorumlamaya gidilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Muğla ili Ortaca ilçesindeki öğrenciler, okul yöneticileri, öğretmenler ve salgın sürecinde eğitim ve okullarla ilgilenen STK'lar oluşturmuştur. İlkokulların seçiminde Ortaca ilçesinde bulunan ilkökulların %30'u rastgele küme örnekleme ile seçilmiştir. Muğla Ortaca ilçesinde üçü özel okul olmak üzere toplamda 19 ilkökuller

bulunmaktadır. Bu okullar arasından ikisi özel okul olmak üzere 9 okul çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmaya 457 üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencisi, 42 öğretmen, 14 yönetici ve 9 sivil toplum kuruluşu temsilcisi katılmıştır.

Etik: Araştırmaya başlamadan önce yapılacak uygulamalar için etik kuruldan ve Muğla Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin ve 37113194 numaralı onay belgeleri alınmıştır. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Bölümü tarafından 210278 protokol numarası ve 281 sayılı etik izin kararı alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın çalışma gruplarından nicel ve nitel verileri elde etmek için araştırmanın alt problemleriyle bağlantılı olarak açık uçlu sorular içeren anket geliştirilmiştir. Diğer nitel verileri elde etmek için öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.

Anket Formu: Araştırmanın nicel ve nitel boyutunda öğrencilere, öğretmenlere, yöneticilere ve STK'larda görevli yöneticilere yönelik anket formu geliştirilerek kullanılmıştır. Anket geliştirildikten sonra alanında uzman 3 akademisyenin uzman görüşüne başvurulmuştur. Anket soruları hazırlanırken alan yazında bulunan ilgili araştırmalardan yararlanılmıştır. Anketin bazı sorularına ilişkin biçimsel özellikleri ve bazı soruları Amerikan Araştırma Enstitülerinin (AIR) hazırladığı "Halk Eğitiminin COVID-19'a Tepkisi Ulusal Anketinin bazı sorularından izin alınarak yararlanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu: Yarı yapılandırılmış görüşme formu: Bu form, öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken alanyazın taranmış ve elde edilen bulgulara dayanarak temelde dört sorudan oluşan bir form oluşturulmuştur. Formdaki sorular, uygulanmadan önce eğitim bilimleri alanında üç uzman görüşüne sunulmuş, ardından iki sınıf öğretmenine pilot çalışma olarak uygulanarak gerekli değişiklikler yapılmış ve son şeklini almıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada anketlerden elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Görüşme formundan elde edilen nitel veriler Word dosyasında toplanmış daha sonra içerik analizleri MAXQDA programıyla yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları: Araştırmanın nitel verilerinin geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik gibi kavramlar dikkate alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nicel araştırmalarda geçerlilik genellikle nitel araştırmalarda inandırıcılık ve aktarılabilirlik kavramlarıyla eşdeğerdir. Araştırmalarda geçerlilik, kullanılan ölçüm araçlarının veya yöntemlerin, araştırmanın amacına ve sorularına uygun olarak gerçek durumu doğru bir şekilde ölçmesi ve temsil etmesi anlamına gelirken, güvenirlik ise, araştırmanın sonuçlarının tekrarlanabilirliği veya yeniden ölçülebilirliğiyle ilgilidir (Creswell, 2013). Çalışmada ses kaydı ve transkripsiyonları, yarı yapılandırılmış öğretmen görüşmeleri transkripsiyonları, açık uçlu sorulara verilen cevaplar, öğretmen, öğrenci, veliler, STK ve yöneticilerin teyidine sunulması katılımı teyidi sağlanmıştır. Araştırmada veri toplama araçlarının hazırlanması, verilerin toplanması ve analizi ayrıntılı bir biçimde betimlenmiş, analiz sonucu ortaya çıkan kodlar ve temaların doğrudan alıntılarla desteklenerek okuyucular tarafından anlam kazanmaları sağlanmıştır.

Bulgular

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: Öğrenci görüşlerine göre salgın sürecinde ilkokul programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler nelerdir? Bulguların bu kısmında öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin salgın sürecinde soru sorma ve geri bildirim verme sıklığı, öğrenciler genel olarak salgın öncesi ve sonrası başarı ve okul algısındaki değişmelerin ne olduğu, okullarda ve sınıflarda daha çok yer verilmesini istediği, beklentilerinin neler olduğu, öğrenme kayıplarının giderilmesine yönelik görüş ve düşüncelerinin neler olduğu incelenmiştir.

Öğrenci görüşlerine göre öğrenme öğretme sürecinde geribildirimlerin ne sıklıkla verildiğine yönelik öğrenci görüşleri Tablo 1’de belirtilmektedir.

Tablo 1. Salgın Sürecinde Soru Sorma ve Geribildirim Verme Davranış Sıklıkları

	Her gün		Haftada birkaç kez		Çok az ya da hiç	
	f	%	f	%	f	%
Sorularımız olduğunda öğretmenlerimiz sorularımızı yanıtladı.	347	75.9	81	17.7	22	4.8
Gelişiminiz ve eksikliklerimiz hakkında öğretmenle görüşmelerimiz oldu.	163	35.7	201	44	84	18.4
Çalışmalarımız değerlendirildi. Not verildi.	232	50.8	153	33.5	47	10.3
Çalışmalarımız hakkında bize doğru veya eksik şeklinde öğretmenimiz tarafından bilgiler verildi.	304	66.5	107	23.4	32	7

Tablo 1’deki bulgulara göre öğrenciler öğretmenlerin öğrencilerin sorularına günlük olarak cevap verdiği (%75.9), öğrencilerin bir kısmının çalışmalarına her gün (%50.8) bir kısmının da haftada birkaç kez (%33.5) değerlendirme yapıldığı ve bu çalışmalar hakkında öğrencilere her gün (%66.3) olumlu veya olumsuz bilgiler verildiği görülmektedir. Öğrenciler gelişimleri ve eksiklikleri hakkında öğretmenle her gün (%35.7) görüşme imkanı bulduğu görülmektedir. Öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin genel olarak öğrenme süreciyle ilgili öğrencilere ulaşma ve geribildirimler verme çabası içerisinde olduğu görülmektedir.

Öğrenciler genel olarak salgın öncesi ve sonrası başarı ve okul algısındaki değişmeler ile ilgili bulgular aşağıdaki Tablo 2’de görülmektedir.

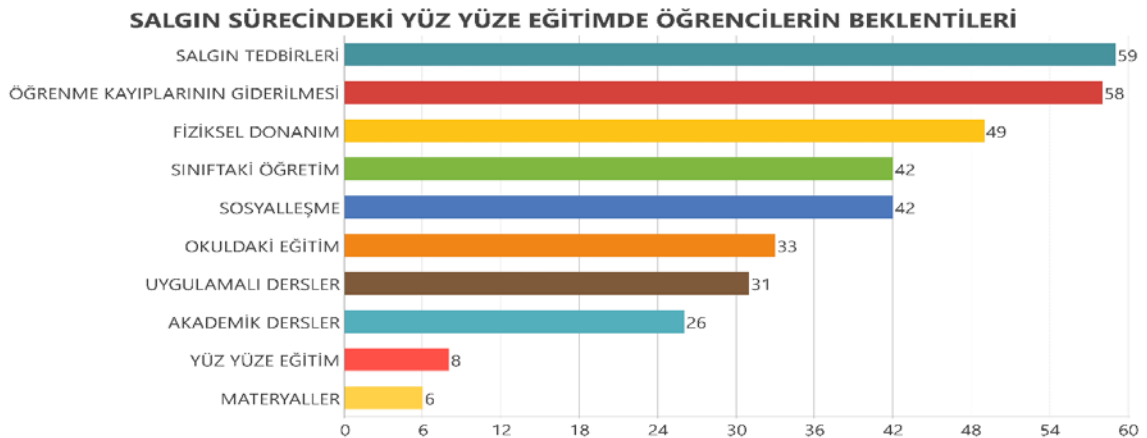
Tablo 2. Öğrencilerin Genel Olarak Salgın Öncesi ve Sonrası Başarı ve Okul Algıları

	Hayır		Evet	
	f	%	f	%
Okul kapalı olduğunda almış olduğum notlar genellikle şimdi aldığım notlara benzerdi.	227	49.7	230	50.3
Okulların kapalı olduğu zamanlarda durumumu şimdikinden daha yetersiz olarak görüyorum.	239	52.3	218	47.7
Salgın olmasaydı- okullar kapalı olmasaydı- ders başarılarım daha iyi olacağını düşünüyorum.	95	20.8	362	79.2
Salgın öncesi ve sonrası başarımın aynı olduğunu düşünmekteyim.	325	71.1	132	28.9
Okullar kapanmasaydı başarıyı daha çok düzeltebilirdim.	133	29.1	324	70.9

Tablo 2'deki bulgulara göre öğrencilerin yaklaşık yarısının okullar kapalı olduğunda almış olduğu notların yaklaşık %50 oranında benzediğini belirtmişlerdir. Okulların kapalı olduğu zamanlarda durumumu şimdikinden daha yetersiz olarak gördüğünü belirtenlerin oranı %47.7 olarak görülmektedir. Öğrenciler genellikle %71.1 oranında başarısının salgın öncesi ve sonrası değişmediği başka bir ifade ile aynı olduğu görüşünü paylaşmıştır. Salgın olmasaydı, okullar kapalı olmasaydı, ders başarılarının daha iyi olacağını düşünen öğrencilerin oranı %79.2 olduğu görülmektedir. Okullar kapanmasaydı başarısını daha çok düzeltebileceğini belirten öğrenci oranı yaklaşık %29 olarak bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin yaklaşık % 70'inin salgın öncesi ve sonrası başarılarını benzer olarak belirtmiş olmalarına karşın öğrenciler yaklaşık %30 oranında okul kapalı olmamış olsaydı başarılarının daha fazla olacağı görüşündedir.

Öğrencilerin “Okullar yüz yüze eğitime açık olduğu bu günlerde okulunuzda ve sınıfınızda nelere daha çok yer verilmesini isterdiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdadır. Öğrencilerin görüşlerine göre okullarda ve sınıflarda daha çok yer verilmesi gereken beklentilerle ilgili temaların istatistiği Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Öğrencilerin Görüşlerine Göre Okullarda ve Sınıflarda Daha Çok Yer Verilmesi Gereken Beklentileriyle İlgili Temaların Analizi

Şekil 1'deki bulgulara göre okulların yüz yüze açık olduğu dönemde öğrencilerin okullarda ve sınıflarda daha çok yer verilmesine ilişkin beklentileri değerlendirildiğinde en fazla beklentinin salgın tedbirleri ve öğrenme kayıplarının giderilmesi temasında olduğu görülmektedir. Fiziksel donanım, sosyalleşme, sınıftaki öğretim, uygulamalı dersler, okuldaki eğitim ve akademik dersler temalarında da öğrencilerin beklentilerinin olduğu, en az beklentilerin yüz yüze eğitim, materyaller ve uzaktan eğitim temalarında olduğu görülmektedir. Bu temaların alt kodlarıyla düzenlenen kod bulutuyla öğrencilerin beklentileri ortaya konulmuş, Şekil 2'te gösterilmiştir.

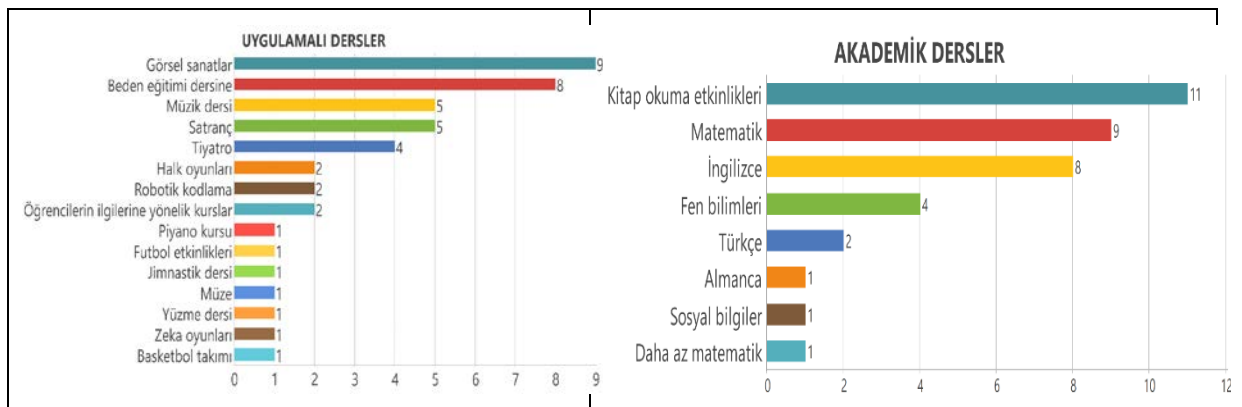
Şekil 2. Öğrencilerin Görüşlerine Göre Okullarda ve Sınıflarda Daha Çok Yer Verilmesi Gereken Beklentilerle İlgili Kod Bulutu

Şekil 2'de görüldüğü gibi öğrenciler okullarda ve sınıflarda daha çok yer verilmesine ilişkin beklentileri değerlendirildiğinde en fazla beklentinin salgın tedbirleri, fiziksel donanım ve öğrenme kayıplarının giderilmesi temasında olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin uygulamalı ve akademik derslere yönelik beklentileri Şekil 3'te incelenmiştir.

Şekil 3. Öğrenci Görüşlerine Göre Uygulamalı ve Akademik Dersler Temasının Alt Kodlarının İstatistiği

Şekil 3'teki bulgulara göre öğrenciler okullarında ve sınıflarında müzik, beden eğitimi ve görsel sanatlar derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler ayrıca jimnastik, yüzme, müze gezisi, futbol robotik kodlama, halk oyunları, tiyatro, piyano, satranç ve zekâ oyunları gibi ilgi alanlarına yönelik ders, kurs veya sosyal etkinlikler düzenlenmesini talep etmişlerdir. Okullarında basketbol takımı kurulmasını talep eden öğrenciler de bulunmaktadır.

Şekil 3'te görüldüğü gibi öğrenciler okulda ve sınıftaki eğitimlerde uygulamalı dersler olarak en fazla görsel sanatlar, beden eğitim, müzik, satranç ve tiyatro derslerine daha fazla yer verilmesini ifade etmektedirler. Şekil 3'teki alt kodlara ilişkin öğrencilere ait bazı ifadeler şu şekildedir:

- "bedene çıkmak istiyorum." (A-3-E256)
- "beden derslerinin saatlerinin artmasını isterdim." (B-4-E338)
- "7 günde 2 gün beden olmasını isterim." (C-3-E8)
- "Okulumuzu futbolcu ziyaret etsin." (AY-3-E158)
- "görsel sanatlar dersinin süresinin çoğalmasını isterdim." (A-4-K206)
- "Resim dersi olması" (A-4-K226)
- "Resim ödevlerimin olmasını isterdim." (A-3-E246)
- "Sınıfımızda daha fazla görsel eğitim olmasını istiyorum." (B-4-K343)
- "Beden dersinde daha fazla eski Türk oyunlarına yer verilmesini isterdim" (A-4-K206)
- "halk oyunları" (DA-4-K23)
- "jimnastik dersimin olmasını isterdim." (F-4-K411)
- "müzik dersi olması" (A-4-K226)
- "Daha fazla müzik dersinin olmasını istiyorum." (B-4-K343)
- "Robotik kodlama olabilir." (A-4-E184)
- "robotik derslerin arttırılmasını isterim." (B-3-E369)
- "Örneğin satranç gibi dersler." (F-4-K397)
- "Satranç dersleri tekrar konabilir." (Dİ-4-E201)
- "Okulumda tiyatro gösterisi olmasını isterdim." (A-4-E25)
- "Çocukların ilgilerine yönelik kurs açılabilir." (Dİ-3-E278)
- "Çocukların ilgilerine yönelik sosyal etkinlikler yapılabilir, kurs açılabilir." (Dİ-3-E279)

Şekil 3'te görüldüğü gibi öğrenciler okulda ve sınıftaki eğitimlerde akademik dersler olarak en fazla kitap okuma etkinliklerine, matematik ve İngilizce derslerine daha fazla yer verilmesini ifade ederken, matematik dersine daha az yer verilmesini ifade eden öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Bu alt kodlara ilişkin öğrencilere ait bazı ifadeler şu şekildedir:

- "Kitap okumaya daha çok zaman ayırma" (AY-4-K153)
- "Daha fazla kitap okumaya zaman ayırma" (AY-3-K173)
- "Daha az matematik yapılmasını istiyorum." (B-4-K343)
- "Fen bilimleri dersinin artmasını istiyorum." (B-3-E319)
- "İngilizce ders saatlerinin arttırılmasını." (A-4-E203)

"İngilizce dersinin daha çok olmasını isterdim." (B-3-K321)

"Matematikten daha çok ders almak." (Dİ-4-K200)

"Matematik ders saatlerinin arttırılmasını." (A-4-E203)

"matematik ders saatleri daha fazla olsun istiyorum." (A-3-K244)

"Türkçe ders saati çoğaltılabilir." (ES-3-K284)

Öğrencilerin öğrenme kayıplarının giderilmesine ilişkin görüşleri Şekil 4'te incelenmiştir. Öğrenci görüşlerine göre öğrenme kayıplarının giderilmesi temasının alt kodlarının istatistiği Şekil 4'te verilmiştir

Şekil 4. Öğrenci Görüşlerine Göre Öğrenme Kayıplarının Giderilmesi Temasının Alt Kodlarının İstatistiği

Şekil 4'te görüldüğü gibi öğrenciler öğrenme kayıplarının giderilmesi için ders tekrarlarının yapılmasını, okul sonrası kurslar konulmasını, ders saatlerinin arttırılmasını, etüt derslerinin yapılmasını, kazanımların telafi edilmesini, tekrar amaçlı ev ödevleri verilmesini, engelli çocuklara okuma yazma eğitimi verilmesini, geride kalan öğrenciler için ders tekrarlarının yapılmasını, eski konuların tekrar edilerek yeni konulara geçilmesini istemektedirler. Bazı öğrenciler de ders saatlerinin azaltılmasını istemişlerdir.

Bu alt kodlara ilişkin öğrencilere ait bazı ifadeler şu şekildedir:

"Ek ders kurs gibi şeyler yapılabilir." (Dİ-4-E267)

"Kurslar açılabilir. Okul saatinden sonra dersler 1 saat daha uzatılabilir." (C-4-K53)

"Etüt saatleri arttırılabilir." (F-3-K443)

"Etüt olmasını isterdim." (Dİ-4-K202)

"Engelli çocuklar için okuma ve yazma öğretilmesi." (C-3-E62)

"Tekrar amaçlı ev ödevleri arttırılabilir." (DA-3-K96)

"Ders saatlerinin arttırılması" (F-4-E394)

"Ders saatlerinin daha uzun olmasını isterim." (ES-4-E292)

"Derslerimin ve çalışma zamanlarımın artmasını isterdim." (A-4-E217)

"Ders saatlerinin daha az" (B-3-K318)

"Konu tekrarlarına yer verilmesini isterim." (B-4-K362)

"Derslerin tekrar edilmesini isterdim." (AY-3-K165)

"Bir önceki yılın konularının tekrar yapılmasını isterdim." (F-4-K421)

"Okula gitmediğimiz zamanlardaki konulara daha çok yer verilmesini isterim." (A-4-K194)

"Uzaktan eğitimde gördüğümüz konuların daha fazla görülmesini isterdim." (A-4-E195)

"Online eğitimde eksik konuların tekrar edilmesini isterim." (B-3-E374)

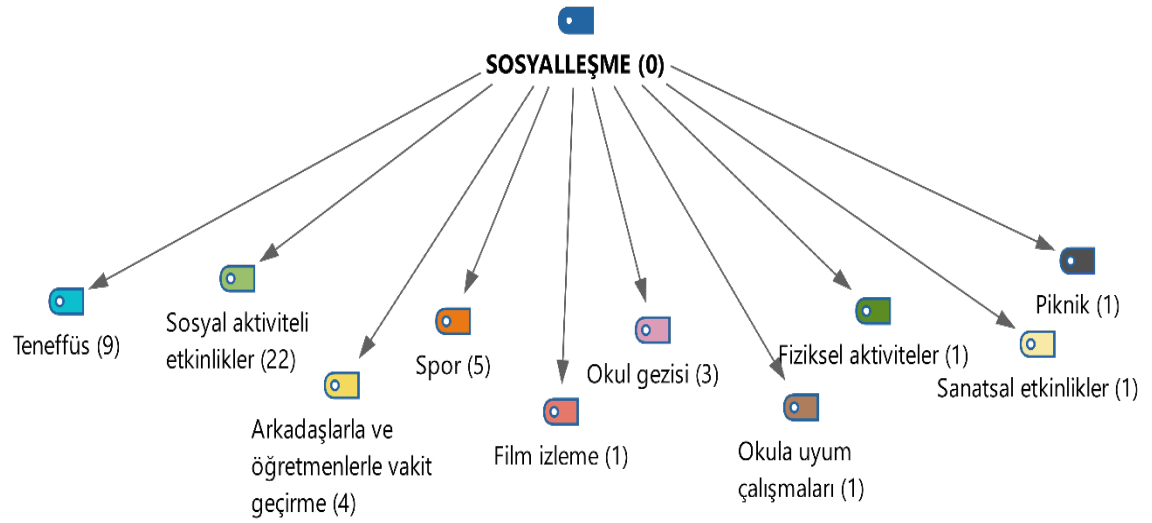
"Geri kaldığım konularda da çok tekrar yapmak isterdim." (DA-3-K456)

"Zaten öğretmenimiz salgın varken okul kapalıyken çok iyi ilgilendi ama tabi bazı çocuklar derse katılmadı onun için tekrarlar yapılırsa çok önemli." (AY-4-K140)

"Ders konularında herkesin eşit olmasına, geride kalan öğrencilerin üzerinde daha çok durulmasına" (AY-4-K123)

Örnekleme bulunan öğrencilerin okulların yüz yüze eğitime açıldığı dönemde okullarından diğer beklentilerinin olup olmadığı Şekil 5'te incelenmiştir. Şekil 5'teki bulgular incelendiğinde öğrencilerin en çok sosyal aktivitelere, teneffüs ve spor etkinliklerine daha çok yer verilmesini gerektiğini ifade etmektedirler.

Şekil 5. Öğrenci Görüşlerine Göre Sosyalleşme Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 5'te görüldüğü gibi salgın sürecinin kesintiye uğraması ve sonrasında okulların yüz yüze eğitime açıldığı bu dönemde öğrenciler okullarında en çok sosyal aktivitelere, teneffüs ve spor etkinliklerine daha çok yer verilmesini ifade etmektedirler. Bu alt kodlara ilişkin öğrencilere ait bazı ifadeler şu şekildedir:

Arkadaşlarla ve öğretmenlerle vakit geçirme

"beraber vakit geçirmeye." (A-4-K24)

"arkadaşlarıma ve öğretmenlerime sarılmayı isterdim." (C-4-E6)

"Ayrıca haftada bir de olsa öğretmen ve arkadaşlarla zaman geçirmeyi isterdim." (C-4-K48)

"film izlenebilir" (AY-4-E149)

"Fiziksel aktivitelere" (F-3-K449)

"Geziler düzenlenebilir çünkü evde çok sıkıldık." (F-4-K397)

"Okul gezisi olmasını isterdim." (A-4-E25)

"Geziler" (B-4-E342)

"piknik" (B-4-E342)

"sanat etkinliklerine yer verilmesini" (F-4-K402)

"Okuldan hariç yapılacak aktivitelerin olmasına" (F-3-K427)

"Sosyal faaliyetlere daha çok yer verilebilir." (F-3-E430)

"Eğlenmek için etkinliklere yer verilmelidir." (B-4-K335)

"Sosyal aktivitelerin de çok olmasını isterdim." (B-4-E338)

"Spora daha fazla yer verilebilir." (B-3-E319)

"Daha çok spor etkinliklerine yer verilebilir." (AY-4-K124)

"Teneffüsün daha uzun olmasını, öğle teneffüsünün 1 saat olması." (F-4-E394)

"Teneffüs saatlerinin ve sayısının artırılmasını istiyorum." (B-4-K343)

"Teneffüs süresi artırılabilir." (B-4-E345)

"teneffüs saatlerinin daha fazla olmasını, teneffüs cezalarının olmamasını isterim." (B-3-K318)

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen görüşlerine göre salgın sürecinde ilkokul programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler nelerdir? Bu kısımda öğretmenlerin salgın sürecinde soru sorma ve geribildirim verme davranış sıklıkları, salgın öncesi ve sonrası öğrencilerin ders başarıları, salgın sürecinde öğretmenlerin öncelikleri ve herhangi bir engeli olan öğrencilerin daha fazla desteğe ihtiyacı olup olmadıkları ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Öğretmenlerin salgın sürecinde soru sorma ve geribildirim verme davranış sıklıkları Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Salgın Sürecinde Soru Sorma ve Geribildirim Verme Davranış Sıklıkları

Salgın sürecinde aşağıdaki etkinlikler ne sıklıkla yapıldı?	Günlük		Haftada bir iki kez		Yapılmadı(Bu bir öğretmenden beklenmez)	
	f	%	f	%	f	%
Öğrenci soruları için cevap vermeye hazır olma.	39	92.9	3	7.1	0	0
Aile ile iletişim kurup öğrenci beklentisi veya uzaktan öğretim süreci ile ilgili konuşma yapma.	6	14.3	35	83.3	1	2.4

Öğrencinin öğrenme süreciyle ilgili gelişimini değerlendirme.	12	28.6	30	71.4	0	0
Öğrenci çalışmalarına not verme.	11	26.2	12	28.6	14	33.3
Öğrenci çalışmalarına geri bildirim verme.	32	76.2	10	23.8	0	0
Diğer Lütfen belirtiniz:	2	4.8	1	2.4		

Tablo 3'teki bulgulara göre öğretmenlerin öğrenci sorularını günlük olarak cevap vermeye hazır olduğu (92.9), ailelerle iletişim kurup öğrenci beklentisi veya uzaktan öğretim süreci ile ilgili haftada bir iki kez konuşma yaptığı (%83.3), öğrencilerin öğrenme süreciyle ilgili gelişimini haftada bir iki kez değerlendirdiği (%71.4), öğrenci çalışmalarına günlük olarak (%76.2) ve haftada bir iki kez (%23.8) geri bildirim verilmesine rağmen öğrenci çalışmalarına günlük (%26.2) ve haftada bir iki kez (%28.6) çok az not verildiği görülmektedir. Öğretmenlerin bu süreçte öğrencilerle birlikte iletişime geçip ailelerle de iletişim sağlayıp sürece daha çok katkı sağlama gayreti içerisinde oldukları söylenebilir. Bulgulara göre öğretmenlerin salgın sürecinde soru sorma ve geribildirim verme davranış sıklıklarına ilişkin günlük olarak ödev ve çalışmaları WhatsApp fotoğraf yoluyla kontrol ettiklerini (1), çalışmaları (zoom) birlikte yaptıklarını (1), haftada bir iki defa sürece velileri dahil ettiklerini (1) belirtmektedirler. Öğretmenlerin bazı örnek ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

"Tüm ödev ve çalışmalar WhatsApp fotoğraf yoluyla kontrol edildi, dönüt verildi." (B-4-K-34-Ö)

"Öncelikle sürece veliler dahil edildi." (DA-3-E-11-Ö)

Öğretmenlerin salgın sürecinde salgın öncesine göre herhangi bir engeli olan öğrencilerin daha fazla desteğe ihtiyacı olup olmadıkları ile ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 4'te açıklanmıştır.

Tablo 4. Herhangi Bir Engeli Olan Öğrencilerin Daha Fazla Desteğe İhtiyacı Olup Olmadıkları ile İlgili Öğretmen Görüşleri

Aşağıdakilerden size uygun olanı işaretleyiniz.	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Sınıfınızda herhangi bir engeli olan veya özel destek alan öğrenciniz varsa şimdikinden daha fazla yardıma ihtiyaç duyuldu mu?	13	31	22	52

Tablo 4'teki bulgulara göre salgın sürecinde sınıflarda bir engeli olan veya özel destek alan öğrencilerinin şimdikinden daha fazla yardıma ihtiyaç duymadığı (%52) görülmektedir. Öğretmenler salgın sürecinde okullarda özel gereksinimli öğrencilerin daha fazla desteğe ihtiyaç (%31) duyduklarını belirtmektedirler.

Öğretmenlerin genel olarak öğrencilerin salgın öncesi ve sonrası ders başarılarıyla ilgili görüşlerine yönelik bulgular Tablo 5'te görülmektedir.

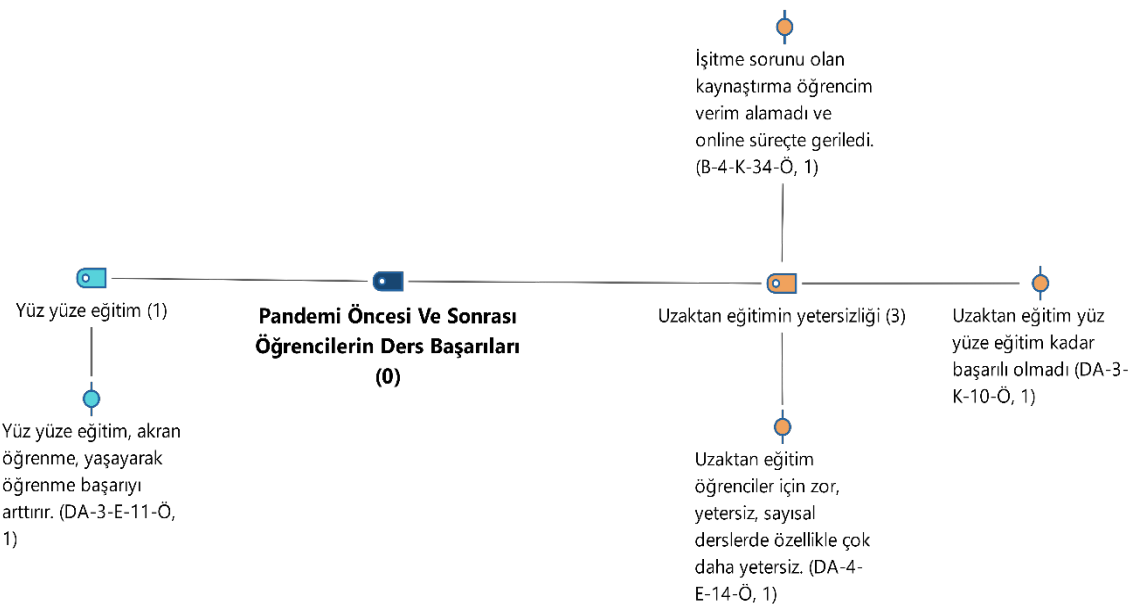
Tablo 5. Öğretmenlere Göre Salgın Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Ders Başarıları

	Hayır		Evet	
	f	%	f	%
Öğrencilerin almış olduğu notlar genellikle salgın öncesine göre aynıydı.	25	59.5	17	40.5
Öğrencinin şimdiki durumu daha yetersiz.	34	81	8	19
Salgın olmasaydı ders başarıları daha iyi olabilirdi.	6	14.3	36	85.7
Salgın öncesi ve sonrası öğrencilerin ders başarılarının aynı olduğunu düşünüyorum	31	73.8	11	26.2
Öğrenci ders başarısını okullar kapanmasaydı daha çok arttırabilirdi.	5	11.9	37	88.1
Diğer Lütfen belirtiniz...			4	9.5

Tablo 5'teki bulgulara göre salgın sürecinde öğrencilerin almış olduğu notlar genellikle salgın öncesine göre aynı olmadığı (%59.5), öğrencilerin şimdiki durumlarının daha yetersiz olduğu (%81), salgın olmasaydı öğrencilerin ders başarılarının daha iyi olabileceği (%85.7), salgın öncesi ve sonrası öğrencilerin ders başarılarının aynı olmadığı (%73.8), okullar kapalı olmasaydı öğrencilerin ders başarılarının daha çok artabileceği (%88.1) öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Öğretmenlere göre salgın öncesi ve sonrası öğrencilerin ders başarılarına ilişkin kod-alt kod-bölümler modeli Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6. Öğretmenlere Göre Salgın Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Ders Başarılarına İlişkin Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 6'daki bulgulara göre öğretmenler, salgın öncesi ve sonrası öğrencilerin ders başarılarına ilişkin uzaktan eğitimin salgın öncesine göre yetersiz kaldığını, öğrencilerin uzaktan eğitimde sayısal derslerde zorlandığını, uzaktan eğitimde kaynaştırma öğrencilerinin derslerde gerilediğini, yüz yüze eğitimin öğrencilerin başarılarını daha çok olumlu yönde etkilediğini belirtmektedirler.

Salgın sürecinde öğretmenlerin öncelikleri ile ilgili görüşleri Tablo 6'da açıklanmıştır.

Tablo 6. Salgın Sürecinde Öğretmenlerin Öncelikleri ile İlgili Görüşleri

Okul fiziksel olarak kapalıyken 3 önceliğiniz neydi?	1. Öncelik		2. Öncelik		3. Öncelik	
	f	%	f	%	f	%
Öğrencileri kontrol etme	6	14.3	6	14.3	7	16.7
Erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi	20	47.6	3	7.1	3	7.1
Başarısız olan öğrencilere destek olma	5	11.9	4	9.5	6	14.3
Kazanımlara nasıl ulaşılacağını planlama	10	23.8	8	19	8	19
Okulu eğitim öğretime hazır hale getirme	4	9.5	1	2.4	7	16.7
Ailelerle iletişim kurarak süreci daha iyi yönetebilme	8	19	13	31	14	33

Tablo 6'daki bulgulara göre okullar fiziksel olarak kapalıyken öğretmenlerin birinci önceliği incelendiğinde erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi %47.6 oranında, kazanımlara nasıl ulaşılacağını planlama %19 oranında, öğrencileri kontrol etme %14.3 oranında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin ikinci önceliği incelendiğinde kazanımlara nasıl ulaşılacağını planlama %19 oranında, öğrencileri kontrol etme %14.3 oranında, başarısız olan öğrencilere destek olma % 9.5 oranında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin üçüncü önceliği ailelerle iletişim kurarak süreci daha iyi yönetebilme %33 oranında, kazanımlara nasıl ulaşılacağını planlama %19 oranında, erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi ve okulu eğitim öğretime hazır hale getirme %16.7 oranında, başarısız olan öğrencilere destek olma %14.3 oranında olduğu görülmektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Yönetici görüşlerine göre salgın sürecinde ilkokul programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler nelerdir? Bu kısımda yönetici görüşlerine göre herhangi bir engeli olan öğrencilerin daha fazla desteğe ihtiyacı olup olmadıkları, salgın öncesi ve sonrası öğrencilerin ders başarıları ve salgın sürecinde okullarda yöneticilerin öncelikleri ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Yöneticilerin salgın sürecinde salgın öncesine göre herhangi bir engeli olan öğrencilerin daha fazla desteğe ihtiyacı olup olmadıkları ile ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 7'de açıklanmıştır.

Tablo 7. Herhangi Bir Engeli Olan Öğrencilerin Daha Fazla Desteğe İhtiyacı Olup Olmadıkları ile İlgili Yönetici Görüşleri

Aşağıdakilerden size uygun olanı işaretleyiniz.	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Okulunuzda herhangi bir engeli olan veya özel destek alan öğrenciniz varsa şimdikinden daha fazla yardıma ihtiyaç duyuldu mu?	9	64.3	5	35.7

Tablo 7'deki bulgulara göre yöneticiler, salgın sürecinde okullarda bir engeli olan veya özel destek alan öğrencilerinin şimdikinden daha fazla yardıma ihtiyaç duyduğu (%64.3) görüşündedir.

Yöneticilerin genel olarak öğrencilerin salgın öncesi ve sonrası ders başarılarıyla ilgili görüşlerine yönelik bulgular Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8. Yöneticilere Göre Salgın Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Ders Başarıları

	Hayır		Evet	
	f	%	f	%
Öğrencilerin salgın sürecinde almış olduğu notlarda herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.	13	92.9	1	7.1
Öğrencinin şimdiki durumu daha yetersiz.	11	78.6	3	21.4
Salgın olmasaydı bu öğrencilerin durumu daha iyi olabilirdi.	2	14.3	12	85.7
Salgın öncesi ve sonrası durumlarının aynı olduğunu düşünmekteyim.	9	64.3	5	35.7
Öğrenciler okullar kapanmasaydı durumunu olumlu yönde değiştirebilirdi.	8	57.1	6	42.9
Diğer Lütfen belirtiniz....	13	92.9	1	7.1

Tablo 8'deki bulgulara göre salgın sürecinde öğrencilerin almış olduğu notlar genellikle salgın öncesine göre farklı olduğu (%92.9), öğrencilerin şimdiki durumlarının daha yetersiz olduğu (%21.4), salgın olmasaydı öğrencilerin ders başarılarının daha iyi olabileceği (%85.7), salgın öncesi ve sonrası öğrencilerin ders başarılarının aynı olmadığı (%64.3), okullar kapalı olmasaydı öğrencilerin ders başarılarının olumlu yönde değişebileceği (%42.9) yöneticiler tarafından belirtilmiştir.

Salgın sürecinde okullarda yöneticilerin öncelikleri ile ilgili görüşleri Tablo 9'da açıklanmıştır.

Tablo 9. Salgın Sürecinde Okullarda Yöneticilerin Öncelikleri ile İlgili Görüşleri

Okulunuz yüz yüze öğretime ara verdiğinizde 3 önceliğiniz neydi?	1. Öncelik f	%	2. Öncelik f	%	3. Öncelik f	%
Tüm öğrencileri kontrol etme, ihtiyaçlarını belirleme.	4	28.6	5	35.7	1	7.1
Erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi	9	64.3	1	7.1	2	14.3
Başarısız olan öğrencilere destek olma			2	14.3	6	42.9
Kazanımlara ulaşma konusunda meslektaşlarıyla iş birliği yapma	1	7.1	3	21.4	3	21.4
Okulu öğretime hazır hale getirme.	2	14.3	2	14.3	1	7.1

Tablo 9'daki bulgulara göre okullar yüz yüze öğretime ara verdiğinde yöneticilerin birinci önceliği incelendiğinde erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi %64.3 oranında, öğrencileri kontrol etme ve ihtiyaçlarını belirleme %28.6 oranında, kazanımlara ulaşma konusunda meslektaşlarla iş birliği yapma %7.1 oranında olduğu görülmektedir. Yöneticilerin ikinci önceliği incelendiğinde öğrencileri kontrol etme ve ihtiyaçlarını belirleme %35.7 oranında, kazanımlara ulaşma konusunda meslektaşlarla iş birliği yapma %21.4 oranında, başarısız olan öğrencilere destek olma % 14.3 oranında, erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi %7.1 oranında olduğu görülmektedir. Yöneticilerin üçüncü önceliği başarısız olan öğrencilere destek olma %42.9 oranında, kazanımlara ulaşma konusunda meslektaşlarla iş birliği yapma %21.4 oranında, erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi %14.3 oranında, öğrencileri kontrol etme ve ihtiyaçlarını belirleme %7.1 oranında olduğu görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: STK'lara göre salgın sürecinde ilkökul programının uyarlanmasında düzenlemeler yapılırken odaklanılan öncelikler nelerdir? Bu kısımda STK temsilcilerinin görüşlerine göre okulların yüz yüze eğitim ve öğretime açılmasından sonra okullardaki öğretime yönelik talepleri ile okulların yüz yüze eğitime kapalı olduğu durumlarda okulların öncelikleri yer almaktadır.

Salgın sonrası okullardaki öğretime yönelik STK görüşleri Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10. Okulların Yüz Yüze Eğitim ve Öğretime Açılmasından Sonra Okullardaki Öğretime Yönelik STK Görüşleri

Aşağıdakilerden hangisi talepleriniz arasında olabilir?	öncelikli	1. Öncelik f	%	2. Öncelik f	%
Salgın sürecindeki içeriğin tekrar edilmesi, gözden geçirilmesi, daha sonra yeni içeriğin öğretime başlanması.		6	66.7	1	11.1

Önceki öğrenmelerin kontrol edilmesi ve tekrarların yapılması	6	66.7	1	11.1
Sadece bu yıl öğretilecek yeni bilgilerin öğretimine geçilmesi			3	33.3
Hem önceki hem yeni içeriklerin birlikte verilmesi	2	22.2	5	55.6
Diğer...			1	11.1

Tablo 10'daki bulgulara göre okullar yüz yüze eğitime açıldıktan sonra okullarda STK'ların görüşlerine göre birinci öncelik olarak salgın sürecindeki içeriğin tekrar edilmesi, gözden geçirilmesi, daha sonra yeni içeriğin öğretimine başlanması %66.7 oranında, önceki öğrenmelerin kontrol edilmesi ve tekrarların yapılması %66.7 oranında, hem önceki hem yeni içeriklerin birlikte verilmesi %22.2 oranında olduğu görülmüştür. İkinci öncelik olarak salgın sürecindeki içeriğin tekrar edilmesi, gözden geçirilmesi, daha sonra yeni içeriğin öğretimine başlanması %11.1 oranında, önceki öğrenmelerin kontrol edilmesi ve tekrarların yapılması %11.1 oranında, sadece bu yıl öğretilecek yeni bilgilerin öğretimine geçilmesi % 33.3 oranında, hem önceki hem yeni içeriklerin birlikte verilmesi %55.6 oranında olduğu görülmüştür.

Salgın sürecinde STK'ların görüşlerine göre okulların yüz yüze eğitime kapalı olduğu durumlarda okulların öncelikleri Tablo 11'de açıklanmıştır.

Tablo 11. Salgında Okulların Kapalı Olduğu Zamanlarda STK'ların Görüşlerine Göre Öncelikler.

Okul kapalıyken önceliklerimiz neler olmalıydı?	Hayır f	%	Evet f	%
Tüm öğrencileri kontrol etme.	6	66.7	3	33.3
Erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi	2	22.2	7	77.8
Başarısız olan öğrencilere destek olma	4	44.4	5	55.6
Kazanımlara (ders amaçlarına) ulaşma	6	66.7	3	33.3
Okulu eğitim, öğretime hazır hale getirme.	2	22.2	7	77.8

Tablo 11'deki bulgulara göre okullar yüz yüze öğretime ara verdiğinde STK'lar erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesini ve okulların eğitim, öğretime hazır hale getirilmesini %77.8 oranında, başarısız öğrencilere destek olunmasını %55.6 oranında, tüm öğrencilerin kontrol edilmesi ve kazanımlara ulaşılmasını % 33.3 oranında öncelik olarak görmüşlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmenlerin genel olarak öğrenme süreciyle ilgili öğrencilere ulaşma ve geribildirimler verme çabası içerisinde olduğu öğrenciler tarafından belirtilmektedir. Kavan ve Adıgüzel (2021) ile Attri (2012) tarafından yapılan araştırmalar, öğretmenlerin öğrencilere geri bildirimler vermesinin öğrenci-öğretmen iletişiminde önemli olduğu vurgulamaktadır. Kavan ve Adıgüzel (2021), öğretmenlerin, salgın sürecinde Türkçe derslerinde öğrencilerden geri bildirim alamamalarından dolayı temel dil becerilerinin öğretiminde zorlandıkları, salgının

uzaması durumunda öğrenci başarısında gerileme olacağı ve Türkçe dersinin uzaktan eğitimle yürütülmeye uygun olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Genel olarak, etkili bir öğrenme süreci için karşılıklı iletişim ve geri bildirim almak kritik öneme sahiptir (Göçer, 2019; Karabilgin ve Şahin, 2006).

Öğrencilerin yarısı, okullar kapalıyken aldıkları notların önceki notlarına benzer olduğunu, diğer yarısı ise başarılarının daha düşük olduğunu belirtmiştir. Salgın olmasaydı ders başarılarının daha iyi olacağını düşünen öğrencilerin oranı %79.2'dir. Öğrencilerin yaklaşık üçte biri, okullar kapalı olmasaydı başarılarının daha iyi olacağı görüşündedir. Ayrıca, öğrencilerin yarısı okullarını salgın öncesine göre daha çok sevdiğini ifade etmiştir. Açık uçlu sorularda ise öğrenciler, salgın sürecinde okulların açık kalmasını, yüz yüze eğitimin devam etmesini ve uzaktan eğitimin verimsiz olduğunu vurgulamışlardır. Arısoy ve Özer (2023), ilkökul 3. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, salgın ve uzaktan eğitimin öğrencilerin kavrama, algılama ve okuduğunu anlama becerilerinde eksikliklere yol açtığını, özellikle dikkat dağınıklığı ve unutma gibi sorunların arttığını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, öğrencilerin okuldan uzak kalmalarının olumsuz etkilerinin olduğu ve uzaktan eğitimin öğrenme kalitesi ve bilişsel gelişim açısından bu süreçte yeterli olamadığı ifade edilebilir (Aydın, 2021; Scarpellini vd., 2021). Salgın döneminde, çocukların çoğu uzaktan eğitime yeterince adapte olamamış ve özellikle erkek çocuklar, devlet okulu öğrencileri ve ortaokul öğrencileri gibi belirli gruplarda uyum sağlama konusunda daha fazla zorluk yaşamıştır (Aydın, 2021). Sonuç olarak, öğrencilerin görüşleri salgın döneminin eğitim deneyimleri üzerinde nasıl farklı etkilere yol açtığını göstermektedir. Öğrencilerin bu görüşleri, eğitimciler ve karar vericiler için eğitim sisteminin geliştirilmesi ve öğrenci ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verilmesi gerektiğini işaret etmektedir.

Öğrenciler okulda ve sınıftaki eğitimlerde uygulamalı derslere daha fazla yer verilmesini, görsel sanatlar, beden eğitim, müzik, satranç ve tiyatro derslerine daha fazla yer verilmesini istemektedir. Salgın sonrası öğrenme kayıplarının giderilmesi sürecinde öğrencilerin yalnızca bilişsel öğrenme ihtiyaçları göz önünde bulundurulmamalı, aynı zamanda yukarıda da belirtilen öğrenci ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır. Okulların teknik kapasitesinin güçlendirilmesi, okul personelinin hijyen konusundaki rolleri ve sorumlulukları belirgin bir şekilde tanımlanması ve buna bağlı olarak öğrenci gelişimini desteklemek için bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir (Reimers, 2021). Salgının çeşitli sınıf düzeylerinde öğrenciler üzerinde farklı etkileri olduğu için, özel ihtiyaçların belirlenmesiyle birlikte salgının çocuklar üzerindeki etkilerine dayandırarak program uyarlanması yapılması gerekmektedir. Eğitimde salgının çeşitli sınıf düzeylerindeki öğrenciler üzerinde farklı etkilere neden olduğu için eğitim programlarının, salgının çocuklar üzerindeki etkileri dikkate alınarak uyarlanması gerekmektedir.

Salgın sürecinin kesintiye uğraması ve sonrasında okulların yüz yüze eğitime açıldığı dönemde öğrenciler okullarında en çok sosyal aktiviteli etkinliklere, teneffüs ve spor etkinliklerine daha çok yer verilmesini ifade etmektedirler. Bununla birlikte bu bulgunun yüz yüze eğitimde online eğitime yönelik alışkanlıkların oluştuğunu da göstermektedir. Ayrıca salgında derslerin uzaktan verilmesi ve okulların kapalı olduğu zamanları yaşamaları nedeniyle öğrencilerin eğitim ve öğretime yönelik taleplerinde farklılaşmalara da neden olduğu ve alt sınıflarda olmalarına karşın anlamlı önerilerde bulundukları görülmüştür. Ayrıca öğrenciler salgın sonrasında okullarında ve sınıflarında salgın tedbirlerine daha çok dikkat edilmesini ve temizliğe ve maske kullanılmasına, hijyene ve sosyal mesafeye dikkat edilmesine özen gösterilmesini konusunda daha hassas davranılması konusunda duyarlılıklarını göstermişlerdir.

Salgın sürecinde okullar ve öğretmenler birçok zorlukla karşılaşmıştır. Okullar ve öğretmenler, kendi koşullarına göre düzenlemeler yapmaya çalışmış, ancak öncelikler öğrencilerin eğitim düzeyine, okul kademesine ve salgının şiddetine göre değişmiştir. Yine de,

sağlık ve güvenlikle ilgili önceliklerin, genel olarak en ön sırada yer aldığı söylenebilir. Diğer önemli öncelik ise uzaktan ve çevrim içi öğrenmelere ağırlık verme şeklinde idi. Bu süreçte bakanlığın EBA uygulamalarına ilaveten öğretmenlerin ve okulların da uzaktan çevrimiçi uygulamalarla öğretimlerine devam etmeleri ve teknolojiye erişim ve teknolojiyi amaçları doğrultusunda kullanmaları önceliklerdendi. COVID-19 salgınıyla birlikte acil durum olarak sadece ülkemizde değil diğer birçok ülkede de uzaktan öğretim okullar için mümkün olan tek alternatif haline geldi (Hau, Wu, Chung, Chan ve Ng, 2023). Bu süreçte tüm toplumların karşısına çıkan en büyük değişiklik dijital dönüşüm olarak da belirtilmektedir (Şenol ve Yaşar Can, 2020). İnternete erişim konusunda merkezi ve yerel idareler, okullar, öğrencilere cihaz ve internet erişimi sağlamak için çalıştı. Öğretmenlerin çevrimiçi öğretim için yeni teknolojileri ve öğretim yöntemlerini hızla öğrenmesi gerekiyordu. Öğretmenlerin uzaktan veya hibrit bir ortamda etkili bir şekilde öğretmeye hazır olmalarını sağlamak için bir öncelik haline geldi. Hem öğretmenlerin hem de veliler salgında iletişim kurmanın, empatinin zor günlerde birbirlerine daha çok ihtiyaç duymanın daha çok farkına vardılar. Salgın sürecinde öğretmen veli ilişkisinin olumsuz etkilendiğini, ebeveynlerin sürece katılmaları ile velilerin öğretimin bir parçası olma, sürece dahil edilmeleri bazı çalışmalarda rol algılarına veya karmaşalarına neden olsa da (Tokmak ve Kara, 2023) bulgularımızda ailelerle iletişim kurarak süreci daha iyi yönetebilme öğretmenler üçüncü önemli öncelik olarak görülmektedir. Bu bulgu farklı örneklerde de yapılan çalışmalarda da görülebilmektedir. Salgında velilerin öğretmenlerin yokluğunu hissettiklerini, kendilerini öğretmenlerin yerine koyarak empati kurarak okulun, öğretmenlerin ve eğitimin önemini daha çok anladıkları vurgulanmaktadır (Yaman, Kara ve Aktaş, 2022).

Yöneticiler de salgın sürecinde okullarda bir engeli olan veya özel destek alan öğrencilerinin daha fazla yardıma ihtiyaç duyduğu görüşündedir. Araştırma bulgularında örnekleme bulunan okul yöneticileri salgın sürecinde okullarda özel bir gereksinimi olan veya özel destek alan öğrencilerinin şimdikinden daha fazla yardıma ihtiyaç duyduğu görüşündedir. Sivil toplum kuruluşları ve engellilere yönelik vakıflarla iş birliği içinde, Millî Eğitim Bakanlığı “Özelim Evimdeyim” gibi videolar hazırladı. Öğrencilerin öz bakımına ve temel becerilerine odaklanıldı (Özer, 2020). Girişimlere karşın salgın sürecinde özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerinin olumsuz etkilendiğini göstermektedir (Şenol ve Yaşar Can, 2020). Araştırmada özel gereksinimli olan öğrencilerin problem alanlarının neler olduğu özel olarak incelenmemesine karşın, bazı çalışmalarda özel gereksinimi olan çocuklar ekrana odaklanmada, çalışmalara motive olmada, çalışmaları tamamlamada, yüz yüze etkileşim ve fiziksel temas olmadan öğrenmede zorlanabilmekte (ETF, 2020) olduğu belirtilmektedir.

Salgın sürecinde, okullarda yöneticilerin birinci önceliği, erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi ve öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit ederek meslektaşlarıyla iş birliği yapmaktır. İkinci öncelik ise başarısız öğrencilere destek sağlamak, öğrencilerin kazanımlara ulaşmalarına yardımcı olmaktır. Üçüncü öncelik, yine öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleyip onlara destek olmaktır. STK temsilcileri ise okullar yüz yüze eğitime ara verdiğinde, erişimi olmayan öğrencilerin tespit edilmesi ve okulların eğitim-öğretime hazır hale getirilmesini önemli öncelikler olarak görmüşlerdir. Öğretmenler, yöneticiler ve STK'ların ortak önceliği, erişimi olmayan öğrencilerin belirlenmesi iken, öğretmenler ve yöneticilerin ikinci ortak önceliği öğrencilerin kontrol edilmesi ve kazanımlara nasıl ulaşılacağına dair planlama olmuştur. Öğretmenlerin önceliği ise başarısız öğrencilere destek olmak ve ailelerle iletişim kurmaktır. STK'ların önceliği ise okulların eğitim öğretime hazır hale getirilmesi olmuştur.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak, bu konu veya benzer konularla ilgili gerçekleştirilecek çalışmalara ve uygulayıcılara yönelik aşağıdaki öneriler değerlendirilebilir. Okullarda bazı zaman dilimlerinde hibrit eğitim zorunlu yapılmalı, acil uzaktan eğitimlere profesyonel olarak hazır olunmalıdır. Dezavantajlı öğrencilere yönelik destekler açık olmalı ve

paydaşların sorumlulukları netleştirilmelidir. Öğretmenlerin, yöneticiler ve velilerle iletişimi güçlendiren işbirliği programları düzenlenmelidir. Duyuşsal öğrenme kayıplarının tespit edilip giderilmesi için çalışmalar yapılmalı. Salgın öncesi ve sonrası kazanımlar karşılaştırılmalı olarak araştırılabilir. Deprem, yangın gibi kriz durumlarında eğitim programlarının etkisi ve adaptasyonu incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ahıska, H., Yörük, S., & Doğan, F. (2023). Öğrenme kayıplarıyla ailenin eğitim düzeyi ve ekonomik olanakları arasındaki ilişki. *Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 63-79. <https://doi.org/10.59577/belgu.1285412fa>
- Ally, M. (2019). Competency profile of the digital and online teacher in future education. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 20(2). <https://doi.org/10.19173/irrodl.v20i2.4206>
- Arısoy, E., & Özer, N. (2023). Öğretmen görüşlerine göre pandemi sürecinin ilkökula yeni başlayan öğrenciler üzerindeki etkileri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 297–311. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1128687>
- Attri, A.K. (2012). Distance education: Problems and solutions. *International Journal of Behavioral Social and Movement Sciences*. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/9bc3/8ca7e9f5537da37b92c4d32f267939895d60>.
- Aydın, O. (2021). Covid-19 salgın sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 163–195. <https://doi.org/10.29228/tead.11>
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397. <https://dergipark.org.tr/pub/egitime-ISSN2619-9351>
- Baz, B. (2021). Covid-19 salgını sürecinde öğrencilerin olası öğrenme kayıpları üzerine bir değerlendirme. *TemelEğitim*, 3(1), 25-35. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.3.1.3>
- Bethhäuser, B. A., Bach-Mortensen, A. M., & Engzell, P. (2023). A systematic review and meta-analysis of the evidence on learning during the Covid-19 pandemic. *Nature Human Behaviour*, 7(3). <https://doi.org/10.1038/s41562-022-01506-4>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112–142. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1215818>
- Conto, C. A., Akseer, S., Dreesen, T., Kamei, A., Mizunoya, S., & Rigole, A. (2020). Covid-19: Effects of school closures on foundational skills and promising practices for monitoring and mitigating learning loss. *UNICEF Office of Research-Innocenti*.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Çınar, Z., Çınaroğlu, M., & Ülker, S. V. (2023). Pandemi sırasında öğrenme kayıpları “İstanbul Ataşehir Çağrıbey İlkokulu Örneği.” *Journal of Social Humanities and Administrative Sciences*, 65(65). <https://doi.org/10.29228/joshas.70150>

- Durgaç, S. (2023). Learning losses of middle school students during the pandemic according to teachers' views (Tez No. 801362) [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Edmonds, W. A., & Kennedy, T. D. (2016). *An applied guide to research designs: Quantitative, qualitative, and mixed methods*. SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781071802779>
- Erol, T. (2023). Pandemi sürecinde oluşan öğrenme kayıplarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri (Tez No. 825650) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Eroğlu, F., & Kalaycı, N. (2020). Üniversitelerdeki zorunlu ortak derslerden yabancı dil dersinin uzaktan eğitim uygulamasının değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(1), 236-265. <https://doi.org/10.37217/tebd.683250>
- E.T.F. European Training Foundation. (2020). *Mapping education and training responses to the health crisis in ETF partner countries: Coping with COVID-19*. Retrieved from https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2020-04/mapping_covid_060420_0.pdf
- Günbaş, N., & Gözüküçük, M. (2020). Views of elementary school children's parents about distance education during the covid-19 pandemic. *Sakarya University Journal of Education*, 10(3), 686–716. <https://doi.org/10.19126/suje.789705>
- Göçer, A. (2019). Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirmenin işlevselliğine etki eden önemli bir uygulama tekniği olarak geribildirim kullanımı. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 111–126. https://dergipark.org.tr/tr/download/article_file/656940
- Hau, K. T., Wu, W. J., Chung, W. T., Chan, S. C., & Ng, M. H. (2023). Emergency remote teaching technology and pedagogy at covid outbreak: different perspectives of students, parents, and teachers in Hong kong. *Education and Information Technologies*, 28(7). <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11526-2>
- Karabilgin, Ö. S., & Şahin, H. (2006). Eğitim etkinliğini değerlendirmede öğrenci geribildiriminin kullanımı. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 21, 27-33. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ted/issue/21306/228640>
- Kavan, N., & Adıgüzel, A. (2021). Türkçe öğretmenlerinin salgın süreci eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 138–155. <https://dergipark.org.tr/>
- MEB. (2020). Bakan SELÇUK, 23 Mart'ta Başlayacak Uzaktan Eğitime İlişkin Detayları Anlattı. MEB. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-marttabaslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatti/haber/20554/tr>
- OECD (2020), *Back to the Future of Education: Four OECD Scenarios for Schooling*, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/178ef527-en>.
- Onyema, E. M., Eucheria, N. C., Obafemi, F. A., Sen, S., Atonye, F. G., Sharma, A., & Alsayed, A. O. (2020). Impact of coronavirus pandemic on education. *Journal of Education and Practice*, 11(13), 108-121. <https://doi.org/10.7176/jep/11-13-12>
- Özcan, B., & Saraç, L. (2020). Covid-19 Pandemisi sürecinde öğretmen çevrimiçi uzaktan eğitim rol ve yeterlikleri: Beden eğitimi öğretmenleri örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 459 – 475. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787127>

- Özer, M. (2020). Educational policy actions by the ministry of national education in the times of covid-19 pandemic in Turkey. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1124 – 1129. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.722280>
- Reimers, F. M. (2021). *Eğitim ve Covid-19 : Pandeminin yarattığı şoktan kurtulmak ve daha iyiyi yeniden inşa etmek*. International Academy of Education. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378626_tur
- Scarpellini, F., Segre, G., Cartabia, M., Zanetti, M., Campi, R., Clavenna, A., & Bonati, M. (2021). Distance learning in Italian primary and middle school children during the COVID-19 pandemic: A national survey. *BMC Public Health*, 21(1), 1035. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-11026-x>
- Şenol, F. B., & Yaşar Can, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmen ve ebeveyn gözünden “özel eğitim.” *Milli Eğitim*, 49(1), 439–457. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787808>
- Telli, S. G., & Altun, D. (2020). Coronavirus ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25–34. <https://doi.org/10.32329/uad.711110>
- Tokmak, A., & Kara, İ. (2023). Covid- 19 salgın sürecinin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *E-International Journal of Educational Research*, 14(4), 163-179. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1277626>
- UNESCO. (2025). Education: from school closure to recovery | UNESCO. <https://www.unesco.org/en/covid-19/education-response>
- Kara, İ., Yaman, T., & Aktaş, V. (2022). Covid 19 Pandemi Sürecinde Yurtdışında Yaşayan Türk Velilerin Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Çalışma (Fransa Örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1644-1662. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1142924>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12.bs.). Seçkin Yayıncılık.